

2

I

Afgezien van de mist verliep alles volgens plan op de ochtend dat we haar aanreden.

De zon wilde maar niet opkomen. Aan de overkant van het kanaal losten de contouren van huizen en boerderijen op in het schijnsel van de lantaarnpalen met hun melkachtige aureooltjes.

Mist. Dat ze hier nog niets op hadden gevonden, was mij een raadsel. We konden toch zoveel? We praatten met onze koelkasten en vlogen naar Abu Dhabi buiten de dampkring. We haalden espressomachines uit printers en donorharten uit een zeug. Maar zodra het zicht minder was dan tweehonderd meter konden we alleen maar lijdzaam toezien hoe alle auto's terugschakelden naar het slakkengangetje waarmee wij hier langs het Noordhollandsch Kanaal schuifelden.

Elke vijf minuten tuurde Freek met gekromde handen door de zijruit en liet zich dan gekweld terugvallen. Als het aan hem had gelegen, waren we hier helemaal niet naartoe gereden. Wie taalt er nog naar locatieonderzoek, als je overal virtueel heen kunt? Ik hield hem voor dat dit juist een perfecte dag was voor tijdreizen. Mist had de wereld zwart-wit gemaakt. Anderhalve eeuw terug was Schoorldam zo'n dorpje waar alles in enkelvoud kwam. De kerk, de bakker, het postkantoor, de school. Alle functies van een gemeenschap, netjes verdeeld over luttele vierkante kilometers. Wachtershuisje, herberg, raadhuis. Daaromheen wat stolpboerderijen, een molen, een begraafplaats.

Hier ergens moet zo'n Noord-Hollandse boerderij gestaan hebben, met karakteristiek piramidedak, die hij nog geschilderd heeft. Er kierde warm strooilicht uit een deuropening.

'Is dat hem, Kris?'

'Zou kunnen.'

In werkelijkheid wist niemand welke boerderij het was. Er waren meerdere gegadigden, allemaal in de loop der tijd compleet herbouwd, allemaal met zo'n golvende uitsparing in het rietdek, allemaal verkocht door makelaars die trots verkondigden dat dit dé plek was. Ik liet de auto stoppen in een parkeerhaventje dat gemaakt leek voor ons doel. Van de dampsluiers die boven het water dreven ging tegelijkertijd iets dreigends en iets heel kalmerends uit. Net toen ik de deur opende en de kou binnensloeg, knipte Freek in de ruiten een felle projectie aan van *streetview*, een volle zomerdag.

‘Nee man. Zet uit.’

‘Waarom?’

‘Omdat hij met de stoomboot aankwam.’

Hij. Met dat woordje waren we de man gaan aanduiden die – dat hoopten we tenminste – de komende maanden onze levens ging beheersen. Pablo Picasso.

‘We zetten dit hele kanaal vol stoom,’ zei ik, en stapte uit. Een modderige geur had zich aan de nevel gehecht. Achter de huizen hing een geelkoperen gloed. ‘Dat je dan langzaam die kade te zien krijgt. De huisjes, de mensen verderop. Je ziet ze kijken en wijzen. Je volgt hun blikken. En dan doemt die boot pas op. En dan komt hij zelf uit de rook tevoorschijn. Kan dat?’

‘Stoom,’ bromde Freek vanuit de portieropening, zonder te kijken. ‘Dat is heel ander spul.’

‘Dat je hem eerst nog moet zoeken, op dat dek. Is dat hem? Of niet? En dan... check... staat-ie daar. Klein. Rechttop. Geen twijfel mogelijk: dit is onze man.’

Toen ik weer instapte zette Freek een overdreven baritonstem op: ‘Zie gínds komt Pícaso uit Spánje weer aan...’

‘Hou jij je bek nou maar.’

En hij zat daar maar te grijnzen, achterover in zijn stoel, met zijn voeten op de besturingsconsole. Ik las het display. Veertien over acht, zaterdag 10 oktober. Nog precies acht maanden en het zou honderdvijftig jaar geleden zijn dat Picasso hier een paar weken doorbracht. En wij gingen dat laten zien. Als het allemaal doorging. Dat hing vooral af van wat wij hier konden doen. Voor dag en dauw, als er voornamelijk nog onbemand goederentransport over het asfalt rolde en we geen last hadden van potentkijkers.

‘Volgende halte eerst maar,’ stelde ik voor. ‘Schoorl.’

Hij aarzelde met het invoeren.

‘Zijn logeeradres,’ verduidelijkte ik.

‘Dat was daar aan het kanaal toch? Bij die postbode?’

Ik keek hem een paar tellen aan. Dat volstond om hem te laten doen alsof hij het zich nu pas herinnerde.

‘Het duinhuisje? Dat wil je er ook in hebben?’

‘De Duinweg. Voer maar in.’

‘Nummer?’

‘Geen idee.’

‘Dat één je niet. Je weet niet eens waar het was?’

‘Begin maar bij het Klimduin. En dan zakken we af naar het zuiden.’

Na een slaafs piepje rolde de wagen vooruit. Hij nam dezelfde route die Picasso genomen moet hebben, een vrijwel rechte weg, langs huizen die lagen verscholen achter dichte heggen met af en toe een opening die opzettelijk leek aangebracht om ons de ogen uit te steken met een blauwverlicht zwembad in een strak gazon waar witte schimmen boven zweefden. Twee hardlopers schoten langs, met dansende lichtjes van hun armbanden.

‘Hij heeft toch niets geschilderd daar?’

Hij stond er op de foto, vertelde ik, en veegde die tevoorschijn. Het was zelfs de enige foto van zijn Hollandse verblijf. Links aan een bureautje zagen we Tom Schilperoort, de journalist die hij in Parijs had leren kennen en die hem hier uitgenodigd had. Voorovergebogen, wat verkramp en onwillig zat deze Tom erbij. Gefotografeerd worden was nog echt poseren. Je merkte het aan de kleding, aan de opstelling, en ook aan de gezichten. Die glimlach van de onbekende vrouw met haar lange jurk, in amazonezit op de leuning van een stoel, was net iets te lang vastgehouden. Picasso zelf – schuin achter haar, in een coltruitje, met zijn hand op die stoelleuning – was ongeduldig. Klaar nu, zeiden zijn ogen tegen de fotograaf, vermoedelijk een amateur, want hij had geen rekening gehouden met het contrast van het felle zomerlicht dat in de sluiters viel en de chemicaliën liet verkleuren. Kodak had zestien jaar eerder het filmrolletje geïntroduceerd – *You press the button, we do the rest* – maar zo simpel was het ook weer niet.

‘Eén zo’n plaatje? Moeten we daar al die toeristen voor door het dorp

jagen?’ Freek tuurde korzelig uit het raam. Alleen laag boven het lege veld dreef de mist, in dichte witte banen. Erachter tekende de silhouetlijn van de duinen zich al af. Dezelfde duinen die Picasso op de achtergrond had geschilderd van zijn *Famille de Saltimbanques*. Dat voltooide hij kort na dat Hollandse verblijf. Onze opgave was toch om dit zo nauwkeurig mogelijk te reconstrueren, om zijn gangen na te gaan, om de wereld te zien veranderen in hoe het oog van Picasso haar zag? Negeerde je de plek waar hij was gefotografeerd, dan kon je die hele tour net zo goed elders optuigen, of gewoon ergens online plempen. Zoiets vertelde ik Freek. Ik begreep hem echt niet.

‘Rustig man,’ reageerde hij. ‘We rijden er toch heen?’

Hij drukte op de knop, de auto deed de rest.

2

Tussen Schoorl naar Bergen slingerde de Duinweg langs een steile helling. De hoogste duinen van Nederland waren dit. Naaldbomen met natte stammen, zwart als metaal, staken roerloos in de nevel, hun toppen vervaagd in het grijs, met machtige varens aan hun voeten. Ons busje volbracht het slingerparcours traag maar succesvol, zozeer zelfs dat we de potentiële plek van het huisje al vóór ik het doorhad voorbij waren gesuisd.

‘Keer om,’ instrueerde ik. De navigatie gaf aan dat ze daar pas over drie kilometer een mogelijkheid toe zag, bij een hotel op de dorpsgrens met Bergen.

‘Jezus,’ zei ik. ‘Zet hem eens in z’n manueel.’

‘Kun jij rijden dan?’

Ik had het stuurwiel al uitgeklapt. Ook uit ergernis over Freeks vraag handelde ik onnodig snel. Achterruit. Draaien, terugsturen. Vóóruit, en nog een keer. Razendsnel het stuur overpakken en dan vol gas geven terwijl je het stuur voelt terugrollen in je handen. Vooral dat is een genot, dat losjes voelen terugrollen van dat wiel tegen je vingerkootjes, als het vieren van vliegertouw, een van die kleine genoegens uit een verdwenen tijdperk. Nee, een rijbewijs had ik niet, maar mijn vader had me ooit leren rijden in een benzineauto, als een ambacht dat nu

eenmaal over hoorde te gaan van vader op zoon.

Rechts, daar moest het ergens zijn. Vast niet een van die villa's, met rietkappen achter zware heggen, maar dit misschien? Een bescheiden huisje van donkere bakstenen, met een vermolmd houten hek in een stenen muurtje. Ik manoeuvreerde de auto dichterbij, bijna tegen dat muurtje aan, dat ik volgde, stapvoets. Het huisje had een kleine serre aan de voorkant. De weerspiegeling van onze koplampen schoof door het glas.

'Ik denk dat het aan de overkant was,' zei Freek nu, met die absurde stelligheid die onnozelaars zo eigen kan zijn. 'Volgens mij zag ik het, daarzo.' Hij wees door het achterraam, half uit zijn stoel, kop tegen het dak.

'En waaróm denk jij dat ineens zo zeker te weten?'

'Kijk straks maar. In het dorp kunnen we weer keren.'

'Nee, daar ís het niet.'

Spuugzat was ik hem. Eerst mochten we er niet heen. Nu wáren we er eindelijk en dan zou hij wel even vertellen hoe we het allemaal aan moesten pakken.

'Kijk gewoon even, Kris. Doe niet zo kinderachtig.'

Tegelijk met het horen van mijn naam had ik de rem diep ingetrapt. Ik gooide het stuur om, gaf gas, trapte meteen weer op de rem, zodat we naar voren schoten in onze gordels. Ik zette de auto in z'n achteruit – remde – draaide het stuur helemaal naar links en trapte het gas weer in.

Een kegel fel wit licht kwam van rechts de heuvel af gesuisd. Nu kwam het erop aan. Dit kon ik voorblijven, wist ik. Als ik snel genoeg was bleef ik dit vóór. Als ik het pedaal maar diep genoeg intrapte, in één keer tot op de bodem. Onze achterhoofden drukten tegen de hoofdsteunen.

De klap klonk aan Freeks kant. Metaal knerpte, een hoofd bonkte pal voor me tegen de ruit, de huid van een wang platgedrukt tegen het glas, die meteen weggleed en een slordige veeg bloed achterliet als van een vuile spons.

Ik wierp het portier open en maakte me los. Buiten hing een doodse stilte. In de berm lag een sportfiets. Rood frame, het stuur verbogen. Het voorwiel, met een lavendelblauwe band, wentelde rond, met zachte klikjes, boven de slierten begroeiing uit.

Een poos was het alsof de fietser zelf verdwenen was, weggevlucht, opgelost in de mist. Op trillende benen volgde ik de reflectielijn die oplichtte in de koplampen van onze bus. Opstijgende dampen rondom me. Geestgrond. Ik was al meters doorgelopen toen Freek haar vond en me riep. Ik draaide me om. In het verblindende licht was hij een zwarte schim, gehurkt naast de greppel. Daar was de vrouw in gegleden. Ze lag op haar zij, de benen wat hoger, merkwaardig verdraaid. Freek stapte de greppel over en boog over haar heen. Pas toen hij haar bij haar oksels omhooghees, zag ik de andere helft van haar gezicht, bedekt met bloed, donkerpaars, plakkerig aan haar zwarte haar. In straatjes droop het van haar kin. Met moeite kon hij haar achterhoofd ondersteunen.

‘Haar benen,’ gebod hij. ‘Pak die benen dan godverdomme.’

Ik greep haar beet boven haar knieën. Haar onderbenen bungelden slap omlaag. Eén voet miste een schoen. Ze gaf geen enkele reactie toen we haar de auto in tilden, die Freek de instructie gaf om weg te rijden.

3

‘Pols laag. Wel constant.’

Freek hing over haar heen, en wikkelde een rolletje verband om haar slapen en haar voorhoofd. Van daar tot halverwege haar neus was een grote wond, die zo smerig was dat ik er meteen van weg keek. Ik meende dat er een hele lap vlees loshing, alsof met een slagersmes geprobeerd was haar neus eraf te snijden. Haar donkere haar kleefde aan elkaar van het bloed, heel donker, het leek wel stroop.

‘Adem. Lijkt ook gelijk...’

Ook haar ogen verdwenen onder het verband, waar een roestbruine plek in vloeiende, ter hoogte van haar neusbrug.

‘Oké, ga ik proberen.’

Nu pas drong het tot me door dat hij instructies kreeg, die ik ook hoorde toen ik mijn headset inschakelde.

‘Kris, kijk jij naar de benen?’ De stem van Evy, Freeks vrouw.

Schaafwonden, rapporteerde ik. Ik liet haar meekijken. De broek was langs één kant gescheurd. Bij het andere been kon ik de dunne, wijldvallende stof gemakkelijk opstropen. De knie was gezwollen en rood.

‘Goed, blijf tegen haar praten.’

Volgens mij was ze niet meer bij kennis, maar dit waren *doctor's orders*, dus begon ik – instinctief had ik haar hand vastgegrepen – te stamelen: ‘We zijn onderweg, we zijn onderweg en het gaat allemaal goed komen... Echt, het duurt niet lang meer nu... De mist is opgetrokken... we kunnen dus doorrijden... Even volhouden nog...’

Rond haar mond was wat rillerige spieractiviteit en ik ratelde maar door, met mijn rechterhand op die van haar en met mijn andere rond haar bovenarm.

Precies zo had ik – dat beeld drong zich ineens op – mijn ex-vriendinnetje Anna vastgehouden, ongeveer een jaar eerder, toen ze ontslagen was op haar werk. Mijn stem had even machteloos, even ongeloofwaardig, even laf geklonken. Ze was niet huilend in elkaar gestort, niet snikkend op de bank gaan liggen; ze had niet al die dingen gedaan die waarschijnlijk beter waren geweest dan dit: ze vertelde het langzaam, met loden tong, zonder enige uitdrukking op haar gezicht, slaapwandlend, bleek, zonder mij aan te kijken. Die zombieachtige staat hield dagenlang aan – dagen waarin ze wel nog steeds op dezelfde tijden naar het kantoor ging om haar contract vol te maken; dagen die overgingen in nachten waarin ik soms dacht dat ze sliep, maar als ik opzijkend zag ik haar met open ogen naar het plafond staren – en er gloorde pas weer wat leven in op de dag dat ze bekendmaakte een mooie, betere functie bij het hoofdkantoor in Kopenhagen te kunnen krijgen. Wij woonden pas één jaar samen, iets minder zelfs. Net lang genoeg om ons te laten geloven dat we dit wel overleefden. Natuurlijk, de afstand was niet groot, met de hyperloop was je er zó, en ik kon toch ook dáár iets zoeken? En wat dacht je – knipoog, knipoog – van seks via het net? We hadden zelfs, half voor de grap, de hightechpakken aangeschaft, met sensoren, stimulators en alle toeters en bellen, voor die toekomstige potjes stomende teleseks. Wat was zo'n afstand tegenwoordig nog?

Dat zeg je dan allemaal, ook al weet je dat die woorden even krachteloos zijn als die ik uitsprak naast deze vrouw, naast dit meisje – want dat was ze in deze toestand, een meisje dat gevallen was met haar fiets.

Het ziekenhuis waar Evy werkte was gevestigd in de oude kolencentrale aan de Hemweg, naast de A10. Naast me was ons slachtoffer een diepe, vredige slaap in gegleden, alsof ik haar had voorgelezen. Haar ademhaling was sereen. Er leek geen enkele aanleiding voor de noodgang waarmee we afstormden op het gebouw waarvan de hoge schoorsteen overeind was gebleven, als een nostalgische relik. De hekken openden zich al bij het verlaten van de snelweg.

Voor het eerst vroeg ik me af wat we aan het doen waren. Zonder Freek erbij had ik ongetwijfeld gedaan wat je geacht wordt te doen: een alarmoproep laten uitgaan en de situatie uit handen geven aan de hulpdiensten, die nooit naar zo'n particulier ziekenhuis als dit zouden rijden, maar naar een van de publieke. Haarlem had voor de hand gelegen. Dat was ook dichterbij. Maar Freek had niet gearzeld. Hij had Evy ingeschakeld en het voortouw genomen. Dat is hoe het gaat als er paniek is. Iemand neemt de leiding en vragen komen later, als ze al komen.

Binnen, voorbij de poort, voorbij de hoge ingang waar vroeger geloof ik de transportbanden voor het kolengruis liepen, wachtte een klein team ons op: twee mannen in witte jassen, Evy daarachter in een mouwloos truitje en een suède rok. Ze wierp me een vragende, alarmerende blik toe voordat ze zich over het meisje boog. Iedereen kende zijn taak. Van twee kanten kwamen de kleine torentjes met apparatuur aanrollen waar slangen, kapjes en snoeren uit sprongen die de mannen zonder aarzelen op de juiste plekken aanbrachten en inplugden zodra het meisje op het ziekenhuisbed lag, dat wegreed. Het deed mij denken aan de keuken van een sterrenrestaurant: er was haast, opwinding ook, maar tegelijkertijd zo'n trefzekerheid dat de algehele impressie toch iets van kalmte had.

Had ik zelf maar iets van die trefzekerheid. Dan hoefde ik nu niet zo ontredderd achter te blijven. De mensen die in de hal langsliepen, of in rolstoelen werden voortgeduwd, maakten een betrekkelijk vitale indruk. Verzorgd, goedgekleed en ontspannen. De Energiekliniek, zo heette het hier, had meer weg van een Spa Resort of Wellness Centre, zo'n oord vol behaaglijke badjassen en handdoeken, druppelend water

op natuursteen, vogelgeluiden en een permanente zweem van eucalyptus. Anders dan de academische en overheidsziekenhuizen hebben zelfstandige klinieken als deze geen dringend personeelsgebrek, geen wachtlijsten, geen beddentekorten. De bedragen die deze premiepatiënten hiervoor neertellen zijn ongeveer het vijfvoudige.

Freek was als vanzelfsprekend meegelopen en had mij al even vanzelfsprekend verhinderd hetzelfde te doen. Ik nam plaats in een warme, zachtjes vibrerende stoel. Naast me sijpelde glinsterend water langs een leistenen wand.

5

We kenden haar van het fietsen, Evy. Tien jaar eerder was zij lid geworden van de wielclub waar Freek en ik in het weekend bij reden. Ze maakte meteen indruk toen ze aankwam, in haar blauwzwarte outfit, haar helm losgespte, haar rode krullen losschudde en iedereen een handje gaf.

Weliswaar vielen allerlei sociale verschillen weg zodra iedereen dezelfde zwarte gladde tweede huid van het wielertenu aan had, maar Evy bleef op de een of andere manier boven ons staan. Ook in dit sportuniform kon ze niet verhullen hoe succesvol ze was. Kennelijk kon je zo iets ook non-verbaal overbrengen, dat je op je eenentwintigste al universitair sportdocent was, net een prestigieuze award had gekregen voor je innovatieve stamcelgeneeskunde, en nu, op je vierentwintigste, al de leiding had over een afdeling die experimenteerde met het klonen van organen in dierlijke gastlichamen.

Natuurlijk hoorden we dat allemaal pas later, maar we merkten wel dat iemand als zij andere lucht ademde. Wat deden wij nu helemaal? Freek stond op het punt zijn vr-bedrijfje Set & Match te lanceren – de naam was ingegeven door de locatie, een voormalig tennis- en squashcentrum –, ik was afgestudeerd, als kunsthistoricus, en had daar tot nu toe nog niet veel meer mee gedaan dan wat stukjes tekst aanleveren voor tentoonstellingen en documentaires.

Wij tweeën hadden ons eerste gezamenlijke project net afgerond, de Mahler-Freud-tour, in Leiden.

Freek was net afgestudeerd, bij Technologie en Design. We waren huisgenoten geweest in onze studententijd. Ik had net mijn masterwerkstuk afgerond. En hoewel ik niks van Mahler wist, en nog minder van Freud, klopte hij bij mij aan voor het historische onderzoek. Gustav Mahler had in de zomer van 1910 huwelijksproblemen gekregen die zo acuut waren dat Sigmund Freud eraan te pas moest komen. Alma ging vreemd met een jonge architect, Gustav was impotent geworden. Sigmund was met vakantie in Noordwijk, en liet de componist overkomen naar het meest nabije stadje. Ik had hun wandelroute gereconstrueerd, langs de Doelengracht, de Sterrewacht, door de Breestraat... Daar aten ze bij In den Vergulden Turk, dat we spectaculair hadden nagemaakt, compleet met onberispelijke kelners en de paardentrams die voorbijtrokken achter het gebogen erkerglas.

Soms is het alsof historici en archeologen alleen nog maar dienen om dit soort virtuele tours van grondstof te voorzien. Misschien is het altijd al zo geweest dat het heden de plek lijkt waar de geschiedenis voltooid is, maar niet eerder werd dit zo versterkt doordat de wereld op zoveel plekken vooral nog het projectieschermbild was van eerdere gebeurtenissen. Het heden was een vlies, dun als een scherm, waaronder een verleden sluimerde dat op afroep beschikbaar was.

Sinds auto's zelf reden waren het attractieparkgondels, met de ruit als het *augmented reality*-scherm, dat een laag over de buitenwereld heen legde die van elke stad een Droomvlucht maakte, de Eftelingattractie die in mijn kindertijd al oubollig was geweest en me toch in verrukking bracht, die ene keer per jaar dat we erheen mochten. Honderden, duizenden Droomvluchten waren het nu, want elke bezoeker koos zijn eigen thema's, tijdvakken en routes.

Nu stuurde Freek me een bericht: ik moest als de sodemieter ons busje weghalen van de parkeerplaats bij de Eerste Hulp. Twintig tellen later zat ik opnieuw in dat voertuig, tussen de drones, de hololenzen, de laserscanners en de panoramaballs – grote ogen met vierenzestig camera's, het leken wel zeemijnen. Nog steeds lagen ze op bevelen te wachten, onwetend en slaafs. Nu merkte ik ook de spinnenwebvormige barst op in de voorruit. Precies waar haar schedel die had geraakt, was de bovenste laag glas verbrijzeld in honderden splinters die alleen op hun plek waren gebleven dankzij een kleverige film van polyvinylbutyral en

nog wat andere verbindingen die hadden verhinderd dat haar hoofd dwars door die ruit was geslagen en op mijn schoot was geëindigd in een bed van scherven en bloed.